

Michal Skřejpek: „ Ten, kdo nezná historii, zůstane až do své smrti malým dítětem, které sice některé věci umí, ale nic nechápe.“

Lednovou osobností měsíce je Prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc. Pedagog a vedoucí katedry právních dějin na Právnické fakultě Univerzity Karlovy je celý život spojen s římským právem. Je velmi oblíbený mezi studenty, a to nejen díky poutavému výkladu, ale i lidskosti. Je autorem několika učebních pomůcek a vědeckých monografií a řadu z nich ještě vydat plánuje. Římské a občanské právo vyučuje také na Policejní akademii ČR. Jeho text „10 otázek pro...“ vybrali naši čtenáři jako nejpovedenější v uplynulém roce.

Pane profesore, na začátek se sluší gratulace k výhře. Jak si výhru vlastně vykládáte? Jste mezi studenty velmi oblíbený.

„Každá anketa i hodnocení je samozřejmě subjektivní. Mou osobou to určitě nebude, spíše oborem, který je první čistě právní obor na fakultě. Studenti si přeci jen po teoretických předmětech „sáhnou“ na právo. Zároveň to je také otázka tradice římského práva, jsme totiž na začátku studia a oslovujeme první ročníky.“

Římské právo většina našich čtenářů zná velmi dobře. O Vás se ví, že se tomuto oboru věnujete celý život. Nikde jsem se už ale nedohledal, jak jste se dostal k právu jako takovému. Byl to Váš celoživotní sen?

„To určitě ne. Volba studia práv byla ryze pragmatická. Bohužel jsem musel maturovat z matematiky a věděl jsem dopředu, že to nedopadne nejlépe. Tak jsem hledal obor, kde matematika stoprocentně nebude ani náznakem...a vyšly práva.“

Tehdejší skladba předmětů byla podobná dnešní. I to, že římské právo se přednášelo na začátku studia. Pak přišly další obory, ale na konci studia jste se k němu opět vrátil. A to v diplomové práci. Lákalo Vás tedy římské právo po celou dobu studia?

„To nebylo ani lákání římským právem. Měl jsem vždycky rád dějepis, historii a antiku. Dědeček překládal z řečtiny a z latiny, ostatně nedávno vyšel z pozůstalosti v nakladatelství Academia jeho překlad Homérovy Illiady. Historií jsem se vždy amatérsky zabýval a bavilo mě to, proto jsem si také vybral diplomovou práci z římského práva.“

Vy používáte jeden hezký citát, který vysvětluje, proč by se měli lidé historii věnovat.

„To není citát můj, to je citát velmi starý, který se opakuje v různých obměnách velmi často. A naposled ho vyjádřil francouzský historik Jacques Le Goff, který kdysi napsal, že ten, kdo nezná historii, zůstane až do své smrti malým dítětem, které sice některé věci umí, ale nic nechápe.“

Takže to se dá vztáhnout i na římské právo...

„Nejenom kvůli historii. Ono by to ostatně nebylo mezi studenty ani populární. Římské právo má však jednu obrovskou výhodu. Říkám to studentům vždy na první přednášce, i když si to asi nezafixují. Římské právo je totiž obrovským dědictvím. Je to dědictví zkušenosti pozitivní, toho, jak byli římscí právníci schopni vytvořit funkční právní řád, a navíc zkombinovali různé právní řády Římské říše a dovedli z nich vytvořit něco, co fungovalo. Vlastně je to první celoevropské, nebo dokonce celosvětové právo. To je obrovský vklad. Ty mechanismy, které vytvořili, musely být dobré, již jen proto, že tento systém fungoval tak dlouho, což je jistě objektivní verifikace kvality. Potom je tu dědictví negativní. Ne vše se podařilo, některé instituty byly slepou uličkou. Znáť ty cesty, kudy nejít, je pro zákonodárce někdy užitečnější, než kudy jít mají. Ušetří to spoustu práce, profesních problémů. Návratů k původní právní úpravě známe v římském právu celou řadu. To byl jeden vklad, který nám římské právo zanechalo. A pak jsou tu ještě dvě věci, které se mi na tomto oboru obzvlášť líbí. Je to právní řád, který nám umožňuje se podívat na vývoj práva téměř v laboratorních podmínkách. Když něco funguje bez přerušení minimálně tisíc let, tak jsou patrné postupy a mechanismy, jak by právo mělo fungovat, nebo neopak nefungovat. A podívat se z určitého nadhledu na kontinuální vývoj právního řádu a institutů je pro právníky nesmírně inspirativní. A netýká se jen oblasti soukromého práva, které je recipováno a které je nakonec bohatě zastoupeno také novém občanském zákoníku, i když někdy ne příliš šťastně. Jsou římskoprávní instituty, které jsou dnes nepoužitelné, jako třeba v trestním právu, administrativě, finančním právu, ale i tak nás mohou inspirovat. A pak je to samozřejmě propedeutický předmět pro soukromé právo, ale to je snad až skoro zbytečné připomínat.“

Kdybyste si mohl vybrat, vrátit se na jeden den. Jako římský občan...

„To určitě.“

Jaká doba by to byla a na jaké místo byste šel?

„Zprvč neříkám, že bych nechtěl. Chtěl, protože to by chtěl snad každý. Už kvůli zajímavosti, ale bojím se, že bych tehdejšími Římanům stejně nerozuměl. My totiž nevíme, jak se klasická latina vyslovovala. Ta výslovnost, která se používá teď je středověká, klášterní. Ono to hezky zní, ale asi by s tím byly velké problémy.“

A je něco, co byste opravdu chtěl vidět?

„Já bych hrozně rád viděl, jak opravdu praetor rozhodoval, jak zahajoval soudní řízení. My víme, že povoloval nebo zamítal žaloby, pronášel slavnostní slova (do, dico, addico) a podobně, ale Jak to skutečně probíhalo, jak to vypadalo, jestli opravdu seděl na židličce a byla tam fronta žadatelů jak na rohlíky, anebo to vypadalo úplně jinak. Přiznám se, že toto mě opravdu dráždí a rád bych se to někdy dozvěděl, i když šance je zcela mizivá.“

Působí to na mě, že jste nad tím dlouze uvažoval.

„To ani ne, ale člověk si to představuje, nebo se ho ptají studenti na seminářích - a já na to neumím odpovědět. A opravdu je to klíčová záležitost, a přitom máme úplně prázdné ruce.“

Vy jste v 10 ti otázkách uváděl, že je stále něco, co Vás překvapuje. Že jsou stále nová zjištění. Je to opravdu tak?

„ Ano stále se nacházejí nové prameny...“

A ještě dodatečná otázka, jak se k tomu stavíte?

„Myslíte, že my právní historici jsme rigidní? (*smích*) Kryž se něco objeví, je to vždy velká událost. Bohužel se nové prameny objevují čím dál tím méně, v delších časových odstupech. Knihovny a archivy jsou dávno probrané. Většinou také relativně dlouho trvá, než se nový pramen podaří zpracovat tak, aby se dal v použitelné podobě vydat. Vždy to ale vyvolá přímo obrovskou záplavu odborných studií na dané téma, která vydrží i několik let. Když se našel podstatný fragment Paulových Sentencí před druhou světovou válkou v Leidenu, tak to byl obrovský objev a všichni o tom psali. Relativně nedávno, ale samozřejmě jsme ještě v minulém století, se našlo jedno usnesení senátu o Calpurniovi Pisonovi, který se v prvním století n. l. účastnil spiknutí proti císaři. A tohle Senatusconsultum de Cn. Pisone patre vyvolalo publikaci mnoha článků i různých edicí textu. A to se jednalo o relativní drobnost. Snad nejvýznamnější objev, který nám opravdu úplně posunul pohled na to, jak římské právo v určité oblasti fungovalo, byl nález archivu rodiny Sulpiciů v padesátých letech 20. století, kdy se stavěla dálnice z Říma do Neapole. Když totiž vybuchl Vesuv, tak některé lokality byly zality lávou a některé zasypány popílkem. A některé, zaplaťpánbůh, pro Římany tedy ne, zalilo sopečné bahno. A právě jedna venkovská vila Sulpiciů byla takto zalita a tedy i konzervována. Tato rodina se po několik generací živila bankovníctvím a měli v rodinné vile svůj archiv a nám se díky tomu tyto dokumenty dochovaly. Naštěstí byly všechny vyfoceny, protože značnou část z nich okamžitě rozkradli místní dělníci a ztratily se na černém trhu. Proto také trvalo dlouho, než se podařilo všechny texty zrekonstruovat a dát do takové podoby, aby se s nimi dalo pracovat. A je to něco obrovského a fantastického. Vidíme, že už ve starověkém Římě v 1. století n. l. fungoval normální bankovní systém, tak jak ho známe dneska my. Jediný rozdíl byl, že tehdy nebyly terminály. Ale bezhotovostní platby, bankovní depozita, dceřiné banky a bankovní síť existovaly. Říman mohl cestovat po celém světě s nějakým potžvrzením a jenom se prokázal v pobočce a vyplatili ho. Nejzajímavější na tom je to, že se ke všemu používaly instituty „obyčejného“ soukromého práva - neexistovalo bankovní právo. Vše bylo to založeno na několika smluvních typech, které byly doplňovány a pozměňovány - úžasná věc. Před tímto objevem se v odborné literatuře téměř nesetkáváme s pracemi o bankovním právu a najednou se takto zaměřené publikace objevují. Úplně stejná situace ostatně panuje také ohledně obchodního práva. Jsou však i oblasti, které stále zpracované nemáme.“

A to jsou?

„Je to obrovské téma – přelom třetího a druhého století před naším letopočtem. Respektive druhé století před naším letopočtem. To je doba, která nám zatím uniká a neexistuje o ní žádná souhrnná studie. Římské právo se tehdy najednou jakoby změnilo. Mění se proces právo – končí starý legisakční proces a začíná formulový. Zároveň se objevují nové smluvní typy, jako samostatný kupní typ vzniká kupní smlouva, smlouva o nájmu a pronájmu, úschově nebo půjčce. Před tím se v podstatě používaly zhruba tři univerzální právní jednání, která vše pokrývala. Je to doba modernizace, a to nejenom soukromého práva, ale i trestního. Ve stejné době, kdy se mění soukromý proces, se mění, i když z jiných důvodů, také proces trestní – objevuje se moderní institut trestních porot. Mění se najednou vše. Je to úžasné téma. Zajímavé je mimo jiné také to, že se k modernizaci soukromého práva využívaly instituty archaického práva, dokonce je můžeme označit za jakési trojské koně modernizace římského práva.“

Přejděme k výuce, výhodou vašeho oboru je, že nemusíte studovat novelizace.

„Přesně tak.“

Jak je to ale se studenty? Jaký je jejich zájem o římské právo?

„Já bych řekl, že konstantní. Letos učím na fakultě už třicátý rok, takže snad mophu srovnávat. Vždy se říká: *Tenhle ročník je dobrý, tenhle špatný. Tihle chodí a tihle nekomunikují a tihle jsou prima.* V podstatě je to ale náhoda, jaký dostanete seminář. Generace po generaci je to pořád totéž. Já bych jenom řekl, že studenti jsou obecně poměrně asertivnější. Projevuje se to hlavně u kolegů, kteří učí ve vyšších ročnících, než v tom prvním. Zároveň je to také otázka přístupu učitelů ke studentům, zda jsou přísní (a někdy zbytečně) a vstřícní nebo nikoli. Zájem o římské právo je jinak je pořád stejný, na semináře nám studenti chodí a collegium maximum máme také stále plné.“

To je jistě ta výhoda prvního ročníku.

„Samozřejmě. Kdybychom byli v ročníku pátém, bylo by to asi něco jiného (smích).“

Změnil jste za těch třicet let styl své výuky? Udržujete si konstantně nějaký přístup, postup?

„Ne. Ostatně na předsevzetí nevěřím, protože je také nikdy nedodržím. Samozřejmě učím jinak, než když jsem začínal. Když člověk začíná, je logicky rád, že ve zdraví přežije hodinu a půl semináře, že ho studenti neukamenují a že to zvládne. Tyto pocity má každý, kdo začíná učit a měl jsem pochopitelně je taky.“

Vy máte na Facebooku celkem velkou fanouškovskou základnu. Mimo jiné tam stojí, že „S

ním je Římské právo zábava, bez něj, blázonec.“ Studenti tam také zapisují různé vaše příklady. Třeba, že: „Rozdíl mezi *dolus malus* (zlým úmyslem) a *culpa lata* (hrubou nedbalostí): *Dolus malus* je, když mám psa, irského vlkodava a také souseda, kterého nemám rád a řeknu svému psu: „Jdi a trhej.“. *Culpa lata* je, pokud se psem půjdu na procházku, mám ho na provázku o tloušťce rezné niti, dva dny mu nedám nažrat a vím, že můj vlkodav nemá souseda rád.“ Vy tedy stavíte výuku i na příkladech...

„Ano tento výrok si pamatuji, tehdy mě nějak posedl ďáblík a napadlo jsem to. Vzhledem k tomu, že mám děti, které ještě studují nebo čerstvě dostudovaly (tedy ty starší, nejmladší ještě dlouho studovat nebude), tak si umím představit, jaké jsou možnosti devatenáctiletého čerstvého maturanta, i když má dobrou vůli se oboru věnovat. Najednou se začít rvát s něčím, o čem dostal na střední škole mlhavou, a někdy ne úplně ideální představu. Proto ty příklady, abych jim přiblížil právo, jeho obsah i fungování. A taky vím, že když vymyslím, upřímně řečeno, hloupý příklad, kterému se smějí a říkají „*Dneska nebyl ve formě*“, tak si to zapamatují. Když jim určitý problém představím teoreticky, tak je to pouhá konstrukce a nic si za tím nepředstaví a příliš to pedagogicky nefunguje. Ostatně s těmi příklady, to není nic, co bych vymyslel. To mi poradil kdysi už kdysi profesor Kincl, když jsem začínal učit.“

Vedete katedru právních dějin. Několik let jste měli dva předměty v rámci první části státních zkoušek. Nyní se to změnilo, jak jste to osobně nesl?

„Já odpovím úplně sobecky. Tak, jak to cítíme všichni, kteří se na těchto státnicích podílíme. Nás je na oboru, hlavně na Římském právu, hrozně málo. Tady v Praze to děláme ve třech a půl lidech, protože se doktor Horák věnuje i kanonickému právu a obecným dějinám. A v těch třech a půl lidech zvládnout sedm set lidí, to opravdu stojí za to. To nám všichni „závidí“. Málo nás je i v rámci republiky. A když máme termín státnic, musíme obsadit čtyři komise dopoledne a čtyři odpoledne a v každé musí být jeden romanista. My to obsadíme, jsme čtyři. Ale znamená to, že jsme třeba měsíc nevyšli z fakulty, chodili domů jen přespávat. Když nám na půlden pomohl kolega z Brna, tak jsme mu líbali obě ruce. To byl opravdu fyzická úmora. Z tohoto hlediska vítáme, že se změnila forma zkoušení. Navíc ty státnice, tak jak byly na konec koncipovány – tedy čtyři předměty, měly velkou nevýhodu. Navíc bylo stanoveno, že může být z jednoho předmětu maximálně čtyřicet otázek, a tak se nedaly vyzkoušet detailnější znalosti. Já vím, že to někdo může cítit jako pohanu, že ze státnicového oboru jsme oborem „obyčejným“, ale o tom to určitě není.“

Co vlastně dělá profesor Skřejpek, pokud nevyučuje, nepíše...nevěnuje se římskému právu?

„Ty vzácné chvílky (*smích*). Samozřejmě si všichni bereme práci domů, děláme korektury i o víkendech. Přiznám se, já si hraju. Mám téměř třináctiletého syna, a to je ta největší relaxace, co může být.“

A Váš starší syn s dcerou? Také se věnují právu?

„Nejstarší syn je v advokacii, ten je poznamenán touto fakultou. Dcera pořád studuje a rozhodla se, že práva nikdy. No a pak mám toho nejmladšího.“

Ten by se možná mohl jednou římskému právu věnovat.

„To opravdu nevím, kam se vrhne. Momentálně ho zajímají Starwars a lego.“

Máte „nesplněný sen“? Ať už profesní, tak osobní - třeba cesty?

„To je, upřímně řečeno, těžká otázka. Teď bych si chtěl především odpočinout. Tento rok jsem dodělal dvě knížky. Jednak Bibliografii římského trestního práva v rámci grantu, a pak jsem konečně po mnoha letech dopsal a vydal učebnici. Ale jednu touhu mám, odbornou. Před časem se podařilo v nakladatelství Karolinum založit ediční řadu Fontes Iuris Romani. V té jsme, ve spolupráci s profesorem Blahem z Trnavy, zatím vydali kritický překlad Justiniánských Institucí a připravujeme ve třech svazcích podstatné části Digest. První díl je již víceméně nachystaný, tzn. první až patnáctá kniha. Tento projekt bych rád dotáhl do konce. Samozřejmě nebudou v češtině nabídnuty zájemcům všechny prameny římského práva, na to je nás málo. Kromě se uvažuje také o tom, že by se udělaly překlady alespoň základních byzantských právních památek, které navazují na Corpus Iuris Civilis. Tato práce mě skutečně baví a rád bych ji dotáhl do konce. Pokud jde o cesty, pořád jsou v Itálii místa, která dost dobře neznám a která mě lákají. Víím, že to je ostuda, ale relativně málo znám Toskánsko. Vždyť jsem přes něj vlastně vždy jenom projížděl.“

Stále platí, že pokud Vám studenti budou chtít udělat radost, mají donést polomáčené sušenky?

„(smích) Nevím, kde a jak se tato informace objevila. Polomáčenky miluje moje nejmladší dítě. Od studentů jsem je ještě nedostal, ale patří mezi ty lepší sladkosti.“

Traduje se to, tak to aspoň můžeme vyvrátit.

„Můžeme to vyvrátit.“

Moc děkujeme za rozhovor.

„Také děkuji.“

Fotogalerie k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)
- [Náš náskok byl v odhodlání a ochotě riskovat](#)
- [Na co se zaměřoval úřad pro ochranu osobních údajů při své kontrolní činnosti v roce 2020?](#)
- [„Co nás čeká v právu ICT v roce 2021“](#)
- [Rozhovor s Petrem Sprinzem](#)
- [Odborný seminář: Závazky v novém občanském zákoníku](#)
- [Odborný seminář: Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v novém občanském zákoníku](#)
- [Chambers Europe 2012: PRK Partners oceněna za nejlepší klientské služby](#)
- [Nataša Randlová prominentním právníkem Chambers Europe](#)
- [Ocenění soutěžněprávního týmu advokátní kanceláře Schönherr](#)
- [Advokátní kancelář KŠB byla oceněna jako nejlepší národní právní firma v ČR](#)